

Burgerschapsverklaring Scholen

Als bijzondere onderwijsinstellingen steunen wij het wetsvoorstel van minister Slob waarmee hij meer handen en voeten wil geven aan het burgerschapsonderwijs, door de eisen die daaraan worden gesteld te verduidelijken. Wij zijn het eens met de minister dat goed burgerschap essentieel is om de vitaliteit van de democratische rechtsstaat en de cohesie in de samenleving te borgen en te bevorderen. Daarom maken we van deze gelegenheid gebruik om input te leveren voor de gedachtewisseling die momenteel in de Tweede Kamer plaatsvindt.

In het debat missen wij helaas de erkenning dat bijzondere onderwijsinstellingen juist prima in staat zijn om de opdracht van het burgerschapsonderwijs in de praktijk te brengen. Vanuit onze identiteit leveren we ten minste op twee manieren een bijdrage aan het ontwikkelen van het burgerschap van onze leerlingen en studenten. In de eerste plaats blijkt uit onderzoek dat leerlingen en studenten van bijzondere instellingen uitgroeien tot tolerante en weerbare burgers die vanuit de kracht van hun identiteit een actieve en constructieve bijdrage leveren aan onze pluriforme samenleving. In de tweede plaats bieden wij onze leerlingen en studenten burgerschapsonderwijs aan dat hen niet alleen laat kennismaken met de kernbestanddelen van de democratische rechtsstaat en onze pluriforme samenleving, maar hen ook de overtuiging bijbrengt dat zij daarin moeten investeren.

Wij verzorgen het burgerschapsonderwijs nadrukkelijk vanuit de kracht van onze eigen godsdienstige overtuiging. De religies die de inspiratie vormen voor ons onderwijs verlangen van de gelovigen dat zij zich inspannen om goede burgers te zijn: zij respecteren de overheid, komen hun juridische verplichtingen na en maken actief deel uit van de samenleving. Bovendien realiseren zij zich dat de erkenning van de rechten van allen een belangrijke voorwaarde is voor vrede in de samenleving.

Hoe paradoxaal dat ook lijkt, versterking van de identiteit van de leerlingen en hun soepele integratie in de Nederlandse samenleving gaan hand in hand, zoals uit wetenschappelijk onderzoek blijkt. De leerlingen worden namelijk niet alleen vertrouwd gemaakt met hun religieuze traditie maar ook voorbereid op actieve deelname aan de Nederlandse samenleving. Gevoelige onderwerpen kunnen juist in de vertrouwde omgeving van de school op een tactvolle manier ter discussie worden gesteld. Voor zover in Nederland zelfsegregatie voorkomt wordt deze niet veroorzaakt door het bestaan van bijzonder scholen, maar door het inkomens- of opleidingsniveau van de ouders, zoals de Inspectie voor het Onderwijs heeft vastgesteld.

Maar in het debat wordt deze rol van godsdienst en bijzonder onderwijs als pijlers van burgerschap wel eens uit het oog verloren. Dat blijkt onder andere uit het medio maart door de Inspectie van het Onderwijs gepubliceerde rapport 'Burgerschapsonderwijs en het omgaan met verschil in morele opvattingen'. Daarin ging de Inspectie na of het onderwijs op de onderzochte scholen in overeenstemming was met basiswaarden van de democratische rechtstaat. Met het hanteren van deze toetsingsmaatstaf liep de Inspectie vooruit op de aanvaarding van het wetsvoorstel door beide Kamers en werd ons als het ware een voorproefje geboden van wat ons na inwerkingtreding ervan te wachten staat.

Opmerkelijk is dat de Inspectie wel gelijkwaardigheid, verdraagzaamheid en democratische gezindheid rekent tot de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, maar niet de

onderwijsvrijheid en de vrijheid van godsdienst. Er wordt in het rapport weliswaar wel gesproken over 'ruimte voor godsdienstige diversiteit', maar dat is naar ons oordeel maar een zwak aftreksel van deze grondwettelijk verankerde vrijheden. De Nederlandse Grondwet kent geen hiërarchie van rechten, dus is het niet aan de Inspectie om die daarin toch aan te brengen, en al helemaal niet door seculiere waarden te plaatsen boven grondrechten die religieuze minderheden beschermen. In zijn advies over het wetsvoorstel heeft de Raad van State terecht benadrukt dat het primaat ten aanzien van de invulling van de burgerschapsopdracht bij de scholen blijft liggen. Dit betekent dat de Inspectie het toezicht op het burgerschapsonderwijs terughoudend moet verrichten en niet een eigen interpretatieve koers moet gaan varen.

Gelet op het bovenstaande nodigen wij de minister uit om op dit punt de nodige duidelijkheid te verschaffen. Dat kan hij het beste doen door tijdens het wetgevingsproces te verklaren dat de Grondwet het uitgangspunt vormt voor de in het wetsvoorstel genoemde basiswaarden van de democratische rechtsstaat, dat de godsdienstvrijheid en onderwijsvrijheid daarvan onverkort deel uitmaken, en dat hij het vertrouwen heeft dat bijzondere onderwijsinstellingen de burgerschapsopdracht naar behoren vervullen en kunnen blijven vervullen zonder dat zij seculiere waarden in de plaats hoeven te stellen voor hun identiteit.

Hoogachtend,

Debora Metry, onderzoekster aan het Cross-cultural Human Rights Centre, Vrije Universiteit

Hafsa Zamour, onderzoekster aan het Cross-cultural Human Rights Centre, Vrije Universiteit

Tom Zwart, hoogleraar Crosscultureel Recht, Universiteit Utrecht

